

Maidier Pia Unanue

B maila • 3 saria

Maidier naiz, 15 urteko beasaindarra. Bi urte nituenetik La Salle ikastetxean ikasten dut, eta idaztea oso gogoko dudan arren, kirola egitea eta marraztea ere asko gustatzen zaizkit. Txikia nintzenetik, amonaren kontakizunak entzutea asko gustatu izan zait, eta istorio hau ere, kontakizun horietako batetik abiatuta hasi zen. Saria jasotzen dudan lehen aldia da, eta espero dut “Nire altxor kuttuna” zuen gustukoa izatea.

NIRE ALTXOR KUTTUNA

Duela hiru egun, sotoan, aitona Ferminnek garai batean ibiltzen zuen txapelaren bila nenbilela, aspaldikoa zirudien blok zahar bat aurkitu nuen. Orriak horiturik zeuzkan, elkarren artean erdi itsatsirik –kostatu zitzaidan bat bera ere hautsi gabe irekitzea–, baina letra polit eta txukunez idatzia zegoen: kontu handiz eginiko letraz. Jakin-mina piztu zitzaidan. Norena ote zen koaderno hura?

Izkribua zaharkituta zegoela nabari zen. Azalean Cuaderno para uso de imprenta-letraz azaltzen zen, eta azpian, eskuz idatzitako letraz: “Nire altxor kuttuna”. Izenik ez zuen jartzen, eta irakurri zitekeen hura ere, ia ezabatuta zegoen; auskalo zenbat urte zeramatzan sotoan. Gainera hautsa kendu eta poliki-poliki ireki nuen. Lehenengo orriak irakur ezinak ziren: noizbait bustiak-edo izanaren itxura zuten, eta tinta orrian zehar zabaldurik zegoen. Irakurri zitekeen lehenak honela zihoen:

1937ko apirilaren 3a:

Azkenean iritsi da eguna; Frantziara omen goaz, hemen ezin omen gara geratu. Aita joan zenetik, orain hilabete gutxi gorabehera, gauzak ez dira hobetu hemen. Amak Euskal Herrian geratzen bagara arriskuan gaudela esaten du, eta beste aldean lasaiago egongo garela. Nik, ordea, ez dut beste aldera joan nahi. Ez dakit zer dagoen han. Aita han egongo ote da?

Ama mugitzeko esaten ari zait, bagoazela. Amona berriz, atzotik, amak bagindoazela esan zionetik, isilik dago. Triste dabil, hara eta hona, burua beste nonbait izango balu bezala.

Etortzen naizenean, Xantiri luma bueltatzeaz gogoratu behar dut. Duela bi aste, aspalditik eskatua nuen paperezko koadernoaren oparitu zidatela jakin zuenean, berea utzi zidan, nik ez baitut hain fin idazten duen lumarik, eta egun hauetan ez garenez ikusi, ezin izan diot itzuli.

Baina, noiz etorriko naiz? Amak «laster maitea, ahal dugun bezain pronto», esaten dit, baina nik zein egunetan izango den jakin nahi nuke. Horrela, Xantiri esango nioke...

Ondoren zetozen esaldiak ez ziren oso ondo irakurtzen. Orriaren beheko aldean nahiko hondatua zegoen, eta saiatu nintzen arren, ez nuen egun hartako kontakizuna bukatzea lortu. Aita

afaltzera joateko deika neukan, eta biharamunerako utzi nuen irakurketa. Irrikatan nengoen zer gertatu zen jakiteko. Nor zen idazten ari zena? Nire familiakoa ote? Amona, agian?

Hurrengo egunean, eskolatik bueltan, berriro ere irakurketari ekin nion: best-seller onena irakurtzean baino jakin-nahi handiagoa nuen istorio haren pasarteak ezagutzeko.

1937ko apirilaren 18a:

Ez gaude Frantzian, Gernikan geratu gara. Inoiz hemen egon gabe nengoen, baina herri polita da. Amaren ezagun batzuk autoan ekarri gaituzte honaino. Amari esan diot horietako auto bat gidatu nahi dudala handia izatean, baina gizonezkoak bakarrik ikusten ditut bolantean. Agian, anaiak bat izatearekin konformatu beharko dut.

Herriaren erdialdean dagoen etxe txiki batean gaude. Ez du gure baserriaren antzik, baina ez omen gara denbora askoan geratuko. Nik berriro gure etxera itzuli nahi dudala esan diot amari, baina urduri dabil; ezin dugula esaten dit, eta txintxo portatzeko.

Aitaren berririk ez daukagu. Zenbait gauetan, ama negarrez entzuten dut. Aita hemen egongo balitz, agian, gauzak errazagoak izango lirateke. Etxetik joan zen egunean, sarri-sarri idatziko zigula zin egin zidan. Baina nola jasoko ditugu haren eskutitzak etxean ez bagaude? Nola jakingo du aitak gu non gauden?

Ingelesera joateko ordua zen. “Nire altxor kuttuna” gelako idazmahaian, beste liburu batzuen artean ezkutaturik utzi, eta etxetik atera nintzen. Dena irakurtzen nuenean emango nien amari eta aitari haren berri. Bitartean nire altxorra zen.

1937ko apirilaren 30a:

Orain bai, Frantzian gaude; Parisera ekarri gaituzte.

Astelehen arratsaldean bizitakoa ez dut inoiz ahaztuko. Hanka oraindik minez dut, baina aurpegiko zauriak sendatzen ari zaizkit. Sirena hotsa ezin dut burutik kendu, eta bonben danbatekoak behin eta berriro esnatzen naute gauean. Jende asko zegoen lurlean, erdi hilik, edo hilda, batzuk. Abioiak behin eta berriro pasatzen ziren: batzuk bonbak botatzen zituzten; beste batzuk, korrikan zihoan jendea metrailatzen zuten. Aldameneko Pakita zintzoak ez zuen guk hainbeste zorte izan. Etxe hartara iritsi nintzenetik, beti izan zuen opil edo gailera goxoren bat niretzat, baina leherketetako baten ondorioz, hormako harri handiek azpian harrapatu zuten, eta arnasarik gabe, begiak zabal-zabalik, lurlean ikusi nuen.

Hemen, beste euskaldun familia batzuk ere badaude. Nire adin beretsuko neska bat ikusi dut gaur goizean. Triste zirudien hark ere, denok bezala. Bihar berarekin hitz egiten saiatuko naiz.

Aitaren berririk izan gabe jarraitzen dugu.

Pasarte hori idazterakoan izan behar zuen nahigabea irudikatu nuen. Bihotza uzkurturik nuen, eta negar malkoak etorri zitzaizkidan begietara. Lehenengo aldiz, bizitza zein gogorra izan daitekeen konturatu nintzen.

Hurrengo orrialdeetan, Parisen igarotako hilabeteetan gertatutako hainbat kontu azaltzen zituen. Aipatutako neskaren lagun ona egin zen, eta frantsesez ere moldatzen hasi omen ziren. Etxera bueltatzeko esperantza bizirik mantentzen zuen, eta idatzita zegoen azken orrialdean honela zihoen:

1938ko otsailaren 3a:

GAUR AITA ETORRI DA! Azkenean, hainbeste denbora eta gero, laurok elkarrekin! Ama oso pozik dago, eta aspaldidanik galdua zuen irribarrea eta begietako distira berreskuratu ditu. Je suis très content aussi! Agian orain etxera bueltatzeko moduan izango gara. Baserrira iristen naizenean amonari besarkada handi-handi bat eman nahi diot, eta lehen egiten nuen bezala, aitonarekin berriketan aritu nahi dut, denbora luzez.

Ustez kontuak hor bukatzen zirelakoan nengoen, baina orriaren atzeko aldean, gutun azal baten barruan tolestuta, eskutitz bat aurkitu nuen:

Paris, 1938ko otsailaren 12a

Kaixo Xanti,

Gaur, ez garela Euskal Herrira bueltatuko esan didate; urrutira omen goaz: Caracas-era. Oso haserre nago aita eta amarekin. Itsasontzian joan behar omen dugu, horixe guzti honen gauza on bakarra.

Ez dakit handik noiz itzuliko naizen, beraz, eskutitz honekin batera, zure lumarekin hain gustura idatzi ditudan letra batzuk bidaltzen dizkizut: nire altxorrik kuttunena, zuk gorde dezazun. Horrela nik zure luma izango dut eta zuk nire bizitzaren zatitxo bat.

Jakin ezazu, ez zaitudala inoiz ahaztuko.

Kattalin

Bat-batean dena ulertu nuen: Xanti, nire birraitona zen, aitona Ferminen aita. Kattalinen aditzerik ez nuen etxean sekula izan, baina eguneroko hura, bere eskutitza barruan zuela, altxorrik handienaren pare gorde zuela Xantik konturatu nintzen, hura baitzen beren maitasunaz gelditzen zen aztarna bakarra: beren altxorra.